

(Dostluğun Bedeli) 1612-1617 Yıllarında Hollanda ile Osmanlı Devleti Arasındaki Resmi İlişkilerin Oluşmasında Hediye'nin Rolü

Hans THEUNISSEN*

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'na gönderilen ilk Hollanda elçisi Cornelis Haga, 17 Mart 1612 tarihinde Osmanlı başkenti İstanbul'a varır. Hollanda'nın İstanbul'a elçi göndermesine sebep 1609'dan beri kapudan paşa olan Halil Paşa'nın 1610 yılı sonlarında Hollanda'ya gönderdiği mektuplar idi. Osmanlı amirali Halil Paşa, müşterek düşman İspanya'ya karşı Türk-Hollanda-Fas birliğinin etkin olabileceğini düşündüğü için denizcilikte ve ticaretle kendini güç olarak göstermeye başlayan Hollanda ile siyasi ve askeri ilişkiler kurmanın faydalı olacağını sanıyordu. Hollanda da resmi ilişkiye ilgi duyuyordu, ama bu ilgi daha çok Doğu Akdeniz'de ticaret yapabilme olanağını elde etmeden kaynaklanıyordu, zira o döneme kadar Hollandalılar özellikle yalnızca Fransız ve İngiliz bayrakları altında Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde ticaret yapabiliyordu. Ancak Hollanda'nın Doğu Akdeniz'deki ticari girişimlerinin artmasıyla, Osmanlılarla doğrudan ilişkiler kurmak daha kazançlı gözükmeye başladı. Öte yandan özellikle Osmanlı egemenliğindeki Kuzey Afrika'daki Hollandalı esirlerinin kaderi İstanbul'a elçi gönderme kararını almada önemli bir rol oynadı. Hollanda devleti diplomatik ilişkiler kurarak, Tunus ve Cezayir'deki çok sayıdaki Hollandalı esirlerin serbest bırakılacağını umuyordu.¹

* Leiden Üniversitesi, h.p.a.theunissen@let.leidenuniv.nl
Çeviren: Kadir Türkmen (Utrecht Üniversitesi).

1 A. de Groot, *The Ottoman Empire and the Dutch Republic. A History of the Earliest Diplomatic Relations, 1610-1630*, Leiden-İstanbul, 1978, 83-105.

İlk Aşama

Ne var ki Haga'nın İstanbul'a geldiğinde Halil Paşa artık kapudan paşa değildir (1611 sonlarından itibaren). Buna rağmen vezir olarak divan-ihümayuna katılıyor ve bu makamından dolayı da özellikle dış ilişkilerle ilgilenen nüfus sahibi bir devlet adamı olarak görev yapıyordu. Haga'nın gelişinden hemen sonra, Hollanda-Türk dostluk projesine destek kazanmak için genelde çeşitli Osmanlı yetkililerine yapılan nezaket ziyaretlerinden oluşan müzakerelerin ilk aşaması da başlar. Halil Paşa, Haga'ya örneğin kaymakama, defterdara, şeyhülislama ve vezirlere yapacağı ziyaretler sırasında, kalıcı diplomatik ilişkilerin temelini oluşturacak müzakereler için sağlam bir temel oluşturması amacıyla saygı ve dostluk nişanı olarak hediyeler götürmesini önerir. Haga daha yeni geldiği için müzakerelerin bu aşamasında, Osmanlı diplomasi sisteminde yakışık alır hediyelerin sunulmasına verilen büyük önemini tam olarak idrak edemiyordu. Haga'nın gözünde bu hediyeler bir nevi vurgunculuk, rüşvet ve yolsuzluk idi.² Haga'nın görüşüne göre "dostluk para ile satın alınmazdı".³ Ne var ki hem padişahın hem de Osmanlı devlet adamlarının huzuruna bu hediyeler sunulmadan çıkmak genelde imkansızdı. Eli sıkı Haga bu geleneği yerine getirmekte zorlanıyordu, bunun bir nedeni de elindeki maddi olanakların kısıtlı olması idi. Öte yandan Halil Paşa müzakerelerin bu aşamasında hediye vermenin önemini çok iyi idrak ediyordu. O yüzden masraflarını kendi ödemek üzere Hollanda adına önemli Osmanlı devlet yetkililerine hediyeler yollayıp, Hollanda elçisine ayrıca doğrudan maddi yardımda bulunabileceğini bildirir.⁴

Haga, Lahey'deki Hollanda hükümetine misyonu ile ilgili yazdığı mektuplarında sürekli bu hediyelerin yol açtığı maddi yükten şikayet eder. Zira kendisine tanınan resmi ödenek bu giderleri kapsamadığından dolayı, diplomatik hediye oyununu kurallarına göre oynayabilmek için kendi mal varlığını bu yönde kullanmak zorunda kalmış, hatta Yahudi tüccarlardan para bile ödünç almıştır. 21 Mayıs 1612'de Hollanda hükümeti, 24 Mart 1612 tarihli mektubu da dahil olmak üzere Haga'nın tüm mektuplarını görüşmeye başlar. İstanbul'a varışından bir hafta sonra yazdığı bu mektubunda Haga hediye satın alabilmek için daha fazla para gönderilmesini istemiş olmalı ki Hollanda hükümeti kendisine divan-i hümayun üyelerine hediye alabilmesi için 1.200-1.500 Hollanda florini ekstra kredi sağlar.⁵

2 K. Heeringa, *Bronnen tot de geschiedenis van den Levantschen handel. Eerste deel 1590-1660's*-Gravenhage 1910, 210.

3 Heeringa, *Bronnen*, 222.

4 K. Heeringa, *De eerste Nederlandsche gezant bij de Verheven Porte*, Utrecht, 1917, 22; Heeringa, *Bronnen*, 217; De Groot, *Ottoman Empire*, 106-114.

5 G. R. Bosscha Erdbrink, *At the Threshold of Felicity: Ottoman-Dutch Relations during the Embassy of Cornelis Calkoen at the Sublime Porte. 1726-1744*, Amsterdam, 1977, 6; N. de Roever, *Een vorstelijk ge-*

J.A. van Ravesteyn tarafından çizilen İstanbul Büyükelçisi Cornelis Haga.

Ne var ki Hollanda-Osmanlı ilişkilerinin oluşmasında önemli bir rol oynamayı hayal eden, fakat Haga tarafından saf dışı edildikten sonra bu misyonun başarısızlığa uğraması için ellerinden gelen her şeyi yapan İstanbul'daki Hollandalı tüccar kardeşler Gijsbrechtsz, felaket yetmiyormuş gibi Haga'nın padişah için getirdiği hediyelerin gerçek değerini ve elçi olarak kendisine tanınan maddi olanakların kısıtlı olduğunu açığa vururlar. Hollanda elçisi Haga, getirdiği hediyelerin, yegane, nadide ve egzotik niteliklerinden dolayı gerçekte olduğundan çok daha değerli gözükeceğini umuyordu, ancak bu umudu boşa çıkar.⁶ Ancak Halil Paşa, muhtemelen riske girmek istemediğinden hediyelerin uygunluğunu önceden kontrol etmeye karar verir. Bu nedenle Haga 3 Nisan 1612'de padişah için getirdiği hediyeleri Halil Paşa'ya göstermeye gider. Hediyelerin dökümü yapılır ve daha sonra kaymakama gösterilmek üzere Halil Paşa tarafından kendi sarayında saklanır.⁷ Kaymakam da bir gün sonra hediyelerin listesini gözden geçirdikten sonra Haga'ya hediyelerin pahasının padişah için yetersiz olduğunu ve Haga'nın daha başka kadife ve saten giysiler

schenk. een blik op de vaderlandsche nijverheid in den aanvang der zeventiende eeuw', *Oud-Holland*, 1 (1883), 169-188, 171-172; De Groot, *Ottoman Empire*, 106, 130.

6 Heeringa, *Bronnen*, 224; De Groot, *Ottoman Empire*, 110.

7 Heeringa, *Bronnen*, 220.

eklemesi gerektiğini bildirir. Ancak Haga o anda bu isteği kabul etmeyi gerekli görmez.⁸ Ne var ki Halil Paşa, Haga'nın padişahın huzuruna çıkmasından kısa bir süre önce 28 Nisan 1612 tarihinde kadife ve saten giysileri hediyelere eklemesi için Haga'ya yeniden ricada bulunur. Haga bu ricayı da reddedince, Halil Paşa hem Hollanda'nın hem de kendi itibarını kurtarmak için kendi kesesinin ağzını açarak, padişahın huzuruna çıkmanın son anda tehlikeye girmesini önler.⁹

1 Mayıs 1612 tarihinden Cornelis Haga geleneksel bir törenle Sultan I. Ahmed tarafından Topkapı Sarayı'nın arz odasında huzura kabul edilir. Hediyeler de getirilir. Haga arz odasına yaklaşırken, arz odasının sağında üçüncü avlunun revakı altında kapıcıların ellerinde hediyelerle sıraya dizildiğini görür. Osmanlı saray protokolüne göre, getirilen hediyelerin her biri kapıcılar tarafından arz odasının ma'ruzat penceresinin önünden geçirilirdi, böylece padişah gelen hediyeleri pencereden görmüş olurdu.¹⁰ Ne kadar çok hediye, yani kapıcı, pencerenin önünden geçerse, padişaha duyulan saygı da o kadar büyük olurdu¹¹. Haga'nın büyükelçi olarak yazdığı raporda "ülkemizin nadirâtı"¹² diye adlandırdığı hediyelerin arasında silah donanımı, baltalı mızrak¹³, iki cennetkuşu, kıymetli taşlarla süslü bir kafese konmuş mekanik papağan¹⁴ gibi çeşitli armağanlar vardı. Bostancı başı 20 Mayıs'ta Haga'ya, padişahın sunulan "nadir pişkeşler"den pek memnun kaldığını bildirir.¹⁵

İkinci Aşama

Padişahın huzuruna ilk resmi çıkıştan sonra, ahitname metninin hazırlanması için müzakerelerin ikinci aşamasına geçilir. Bu aşamada da küçük hediyeleri sunma ve büyüklerini vaat etme, ahitnamenin sudur edilmesi için kesin şart teşkil ediyordu. Hollanda ile Osmanlı İmparatorluğu arasında sağlıklı ve kalıcı ilişkilerin kurulmasında, verilecek hediyelerin önemini Haga artık yavaş yavaş anlamaya başlar. 6 Temmuz 1612 tarihinde ahitnameyi aldıktan ve Hollanda ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki resmi ilişkiler

8 Heeringa, *Bronnen*, 221.

9 Heeringa, *Gezant*, 27; De Groot, *Ottoman Empire*, 110-114.

10 Heeringa, *Bronnen*, 239; K. Dilger, *Untersuchungen zur Geschichte des osmanischen Hofzeremoniells im 15. und 16. Jahrhundert*, München 1967, 101-104; Gülru Necipoğlu, *Architecture, Ceremonial and Power. The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*, New York 1991, 102.

11 Heeringa, *Bronnen*, 233.

12 Heeringa, *Bronnen*, 211.

13 Heeringa, *Bronnen*, 220.

14 De Groot, *Ottoman Empire*, 114.

15 Heeringa, *Bronnen*, 248.

en azından kağıt üzerinde gerçekleştikten sonra, Haga 14 Temmuz 1612'de yardımcısı Lambert Verhaer aracılığıyla yazdığı birkaç mektubu, ahitnameyi ve çevirisini de ekleyerek Hollanda'ya gönderir.¹⁶

Üçüncü Aşama

Hollanda hükümeti de artık yeni ilişkinin tasdik edilmesinde, hem padişaha hem de ahitnamenin hazırlanmasında rol oynayan önemli Osmanlı yetkililerine sunulan hediyelerin gerekliliğini idrark eder. Bu nedenle Hollanda hükümeti, kurul üyeleri Bas ve Joachimi'yi bu durumda yapılacak en iyi şeyin ne olduğunu araştırmakla görevlendirir. Lahey'deki hükümet hediyeler için önce 6.000 Hollanda florini ayırdıysa da bu miktar 9 Ekim 1612 tarihinde 20.000 florine çıkarılır. Bu da hükümetin Haga'nın İstanbul'daki deneyimlerini göz önüne aldığını gösteriyor. Hediyeler, Dierick Bas, Osmanlıların zevkini iyi bilen Lambert Verhaer ve Amsterdam'da ne gibi müstesna hediyelerin bulunduğunu, kimden satın alınacağını ve ne kadara mal olacağını iyi bilen Amsterdam'ın eski belediye başkanı Reinier Pauw tarafından satın alınır. Alınan hediyelerin toplam maliyeti sonunda 20.000 florini aşar¹⁷.

Hediyeler

Hediyelerin listesi uzun olup, farklı çeşitleri içermekteydi: düz ve motifli olmak üzere farklı renklerde toplam 387 metreyi aşkın kadife ve saten, 120 metre başka zarif kumaş (keten ve yün olmak üzere), 879 parça Çin porseleni¹⁸, zengin bezemeli pahalı ahşaptan yapılmış ve lüks kumaşla döşenmiş on altı sandalye, altın kaplamalı 47 lake eşya (arasında küçük ve büyük sandıklar, tepsiler ve tabaklar olmak üzere), içinde cam lambalı bakır avize bulunan ahşap altın kaplamalı bir büyük fener, iki bakır avize, sekiz cennetkuşu, tahta çerçeve içine konmuş ve saten üzerine basılmış çeşitli Avrupa hükümdarlarının altı bakır gravürü, çeşitli bastonlar, Nürnberg yapımı iki şiş, dört halı, epey bir miktarda tereyağı ve 406 tane Edam peyniri, bir altın kaplamalı ve bir emayeli zırh - her iki zırh da kırmızı kadife astarlı, 29 kitap (çoğu dini kitap olsa da aralarında ünlü *Mercator Atlası*¹⁹ da vardı), Prens Maurits van Oranje

16 Heeringa, *Bronnen*, 250, 252; De Groot, *Ottoman Empire*, 114-125, 129-133.

17 Heeringa, *Bronnen*, 266-267; De Roeveer, *Een vorstelijk geschenk*, 173.

18 Gönderilen parçaların türleri, bunların o dönemde Hollandalı tüccarlar tarafından Çin'den Hollanda'ya büyük çapta ithal edilen Wanli dönemine ait (1573-1619) mavi-beyaz *Kraak* porseleni olduğuna işaret ediyor. Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan şu andaki koleksiyonda, Hollanda'dan gönderilen bu *Kraak* porseleninin de yer alıp almadığını araştırmak ilginç olacaktır.

19 Listede bu eserin iki ismi geçiyor: *Atlas Mercatoris* ve *Atlas Major*. Bununla kastedilen örneğin *Atlas Minor Gerardi Mercatoris* [...] (Amsterdam 1610) ya da *Atlas Sive Cosmographicae Meditationes* [...] (Amsterdam 1606). Her iki eser de, Gerardus Mercator'ün eserinin başka haritalar da eklenerek J. Hondius tarafından yapılan yeniden basımı.

1794'de İstanbul'a tayin olan büyükelçi Cornelis Calkoen'un J.E. Liotard tarafından çizilmiş resmi.

ve üvey kardeşi Kont Frederik Hendrik van Nassau'nun tabloları, on üç zırh yelek, 180 mum, dört varil salamura yatırılmış kuru et, kilidi altın kaplamalı çeşitli ahşap kutular, dört demir tava ve demirden iki döküm kaşığı, kutu içinde bir pusula, bir arazi ölçü cihazı, dünya ve semayı gösteren iki ayrı küre, 60 cam lamba, 5.000 tane gümüş sikke (*daalder*), 60 harita (Hollanda, diğer Avrupa ülkeleri ve dünya haritası olmak üzere), Amsterdam'ınki dahil olmak çeşitli gravürler, altın ve inci işlemeli kuş ve meyve şekilleriyle süslü altı çift eldiven, fildişinden yapılmış çeşitli süs eşyaları, altın başlı komutan asası, bir mühür, çeşitli sembollerin bulunduğu yirmi altın ve gümüş zafer nişanı, *jenever* (Hollanda cini), gümüş, altın ya da fildişi ayaklı sekiz Nautilus kabuğu, üç dürbün, 200 lale soğanı²⁰ ve çeşitli diğer "zarif hediyeler".²¹

20 Lale soğanlarının gönderilmesi ilginç, zira liste böylece lalenin, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Hollanda'ya getirildiğinden yaklaşık 50 yıl sonra - benim bildiğim kadarıyla - Hollanda'da üretilen yeni lale türü olarak Hollanda'dan tekrar ana vatanı olan İstanbul'a geri dönüş yaptığını ispatlıyor. Bu hediye lalenin Hollanda'da da 1612 yılında müstesna bir yer edindiğini (yani tulipomani'den çok önce: 1636-1637), kıymetli bir hediye niteliğini kazandığını ve Osmanlı sarayına bile hediye verilecek değere eriştiğini gösteriyor. Bakınız M. Roding & H. Theunissen, *The Tulip: A Symbol of Two Nations*, Utrecht-Istanbul 1993.

21 Heeringa, *Bronnen*, 266-273; De Roever, *Een vorstelijk geschenk*, 169-188.

Hediyeler arasında kuşkusuz *pièce de résistance* olan, toplam maliyeti 1.200 florini aşan büyük fener idi. Fener ahşaptan oyulmuş ve altın kaplamalı olup, oyma işini yapan Amsterdam'ın ünlü şehir mimarı Hendrick de Keyser idi. Fenerin penceresi için “Rus camı” kullanmıştı. Bu büyük ahşap fenerde cam lambalı bakırdan yapılmış bir avize bulunuyordu. Bu fenere ek olarak da toplam 60 lamba verilmişti. Bu lambalardan yirmi tanesi altın kaplamalı idi ve her biri altı yaldızlı hilal ile bezenmişti. Bu lambalar kuşkusuz kıymetli fenerde kullanılmak için yapılmıştı. Hediye listesindeki 180 mum İstanbul'a gönderilen diğer iki bakır avizde ve bu fenerde kullanılmak için sunuluyordu.²²

Listede bulunan hediyelerin bir kısmı Hollanda içinde üretilmiş, bir kısmı da dünyanın çeşitli yörelerinden ithal edilmiş müstesna eşyalardan oluşuyordu. Dünya'nın çeşitli bölümlerinden getirilen porselen ve lüks kumaşlar gibi pahalı ürünler, Hollanda'nın, özellikle de Amsterdam'ın uluslararası önemli bir ticaret merkezi olduğunu açıkça göstermekteydi. Amsterdam bu konumunu 17. asrın büyük bir bölümüne kadar koruyabildi. Hediyelerin listesi Hollanda'nın uluslararası ticaretteki üstün konumunu yansıtmaktaydı. Hediyelerin bir bölümü de tereyağı, peynir, Hollanda cini gibi tipik Hollanda ürünleri ve Hollanda'yı tanıtmaya amaçlı haritalar, gravürler ve zafer nişanları gibi nesnelere içeriyordu. Ürünler arasındaki çeşitlilik dikkat çekici idi, belli ki Hollanda çok çeşitli, nadide ve kıymetli hediyeler vererek padişah ve onun erkanını etkilemeye çalışıyordu. Bu hediyelerle Osmanlıların beklentisine karşılık verilmiş oluyordu, zira Osmanlılar eskiden beri “wonders of the world”e özel ilgi duyar ve Avrupa devletlerinin elçileriyle özellikle saat, (oyun) otomatları, özel silahlar ve benzeri gibi “nadirat”ın hediye olarak gönderilmesini beklerdi. Listedeki hediyeler, Lambert Verhaer'in bu sefer Osmanlıya ne gibi hediyeler götürülmesi gerektiğini iyi kavradığını gösteriyor. Osmanlı'nın kumaşa olan tercihi de bu şekilde fazlasıyla yerine getirilmiş oluyordu. Listede dikkat çeken bir diğer hediye de onaltı kıymetli sandalye idi. Osmanlı seçkin sınıfının konak ve saraylarında bulunan (Avrupa) sandalyeler(i), genelde Osmanlı yaşam tarzının 18. asrın başına “Batılılaştığına” delil olarak görülür.²³ Ne var ki liste daha 17. asrın başında sandalyelerin, Osmanlı seçkinlerinin konaklarında hiç de yabancı olmadığını gösteriyor. Nitekim Haga elçilik raporunda kırmızı kadife ile kaplanmış ve altın ipliklerle nakışlanmış iki sandalyenin İstanbul'daki Venedik baylosu tarafından kaymakama hediye edildiğini

22 De Roever, *Een vorstelijk geschenk*, 182-183.

23 Örneğin Niyazi Berkes, *The Development of Secularism in Turkey*, Montreal, 1964, 27: “It was in this period [Tulip Era] that the first items of European furniture began to appear in the miniature palaces of the rich”.

bildiriyor.²⁴ Başka bir deyişle sandalyeler Osmanlı seçkinlerinin konak ve saraylarının iç dekorasyonunda 18. asrın başından çok daha önce mevcuttu. Nitekim sandalyelerin, Osmanlı sınırları dışından gelen diğer mobilya ve sanat nesnelere gibi, daha ziyade sahibinin yüksek şanını yansıtan nadide, kıymetli ve müstesna eşyaların varlığıyla ölçülen lüks yaşamın doğal bir parçası olarak görülmesi gerekir.

13 Aralık 1612'de bir Amsterdam noteri tarafından listedeki eşyaların toplam dökümü onaylanır. Bütün hediyeler, yedi Hollanda ilinin ve Hollanda aslanının armasını taşıyan numaralı 93 sandığın, varilin veya paketlerin içine konur.²⁵ 1613 yılının başlarında hediyeler, Enkhuizen'li gemici Dirk Pietersz Proost'un Texel adasından İstanbul'a hareket etmek için hazır bekleyen *De Zwarte Beer (Kara Ayı)* adlı gemisine yüklenir. Gemi 20 Nisan 1613'te kazasız belasız İstanbul'a varır.²⁶

Karışıklıklar

Hollanda'da padişah için hediyeler satın alınırken, Haga da İstanbul'da çeşitli Osmanlı yetkilileriyle görüşmelerini devam ettiriyordu. Haga'nın en önemli amacı Osmanlı Kuzey Afrika'sındaki Hollandalı köleleri kurtarmaktı. Haga'ya göre ahitname verildikten sonra kölelerin de azat edilmesi gerekiyordu. Ancak bu o kadar kolay olacağına benzemiyordu. Ahitnamede ne yazarsa yazsın, kölelerin fidye ödemededen kurtarılması imkansız gibi görünüyordu. Haga elçilik raporunda çeşitli Osmanlı devlet adamlarıyla yaptığı görüşmelere geniş olarak değinerek, kendi gözünde "Hıristiyan hükümdarlarının adet ve alışkanlığına aykırı olan" hediye verme geleneğine karşı duyduğu hüsrana defalarca dile getiriyordu.²⁷

1612 yılı Eylül ayı sonlarında sadrazam Nasuh Paşa İran'a yaptığı seferden dönmüştü. Sadrazam, daha önceki aylarda yapılan Hollanda-Türk müzakerelerine katılmamıştı. O yüzden kendisinin yokluğunda alınan kararları onaması için sadrazamın da gönlünün en kısa zamanda alınması gerekiyordu. Haga bu amaçla dostu Halil Paşa'ya başvurur, o da Haga'ya Fransız, İngiliz ve Venedik elçileri gibi Haga'nın da sadrazamı, en az 500-600 düka altını değerinde hediyeler sunarak şerefleştirmesini önerir. Halil Paşa ayrıca Hollanda elçisinin diğerlerinden kesinlikle geri kalmaması gerektiğini ve hiç hediye vermemektense, hediyeleri bu sefer de kendi kesesinden ödemeye hazır olduğunu bildirir. Bu da Haga'nın Hollanda elçisi olarak, Halil Paşa'nın

24 Heeringa, *Bronnen*, 235.

25 Heeringa, *Bronnen*, 266, 273-274; De Roeve, *Een vorstelijk geschenk*, 174.

26 Heeringa, *Bronnen*, 273; Heeringa, *Gezant*, 34-35; De Groot, *Ottoman Empire*, 133.

27 Heeringa, *Bronnen*, 283.

da Osmanlı devlet adamı olarak kaderlerinin ne kadar birbirine bağımlı olduğunu bir kez daha ortaya koyuyor. Demek ki Halil Paşa Hollanda ile ilişkileri başlatmakla büyük bir siyasi riske girmiş ve muhtemel bir fiyaskonun kendisi için hiç de hayırlı olmayacağını bilincindeydi. Hem Haga hem de Halil Paşa'nın itibarı ve geleceği sadrazamın onayına bağlı idi ve bu onay da ancak uygun hediyelerle gerçekleşebilecekti. Nitekim 1 Ekim 1612 tarihinde Haga hediyeleri sadrazama yollar. Bir gün sonra da Hollanda elçisi Haga ilk defa resmen sadrazamın huzuruna çıkar.²⁸ Daha sonraki haftalarda sadrazamın onayını almak için daha fazla hediyelerin sunulması gerektiği anlaşılır zira sadrazam, kendisi yokken vekilliğini yapan kaymakama Hollanda yetkililerince binlerce düka altını değerinde hediyeler sunulduğunu öğrenmiştir.²⁹

Dostane İlişkilerin Pekiştirilmesi: İkinci Huzura Çıkış

20 Nisan 1613 tarihinde, içinde hediyeler ve Lambert Verhaer'ı taşıyan Hollanda gemisi *De Zwarte Beer* İstanbul'a varır. 17 Mayıs günü Haga, Hollanda hükümetinin mektubunu Halil Paşa'ya sunar ve aynı zamanda Halil Paşa'ya kendisi için getirilen hediyelerin bir kısmını verir. Halil Paşa Haga'ya teşekkür edip, kendisini desteklemeye devam edeceğini bildirir. Bu görüşme esnasında Halil Paşa, Haga'ya kızlar ağasına da birkaç hediye vermesini önerir. 19 Mayıs günü Haga sadrazam Nasuh Paşa'yı ziyaret eder. Sadrazama da bu vesileyle hediyeleri verilir. Haga resmen padişahın huzuruna çıkarak kendisine Hollanda hükümetinin gönderdiği mektupları ve hediyeleri sunabilmek için sadrazama ricada bulunur. Nasuh Paşa içeriğini öğrenip padişahı önceden bilgilendirmek için mektupları görmek ister. Haga bu vesileden yararlanarak sadrazamın ilgisini, bir kez daha Osmanlı Devleti içindeki Hollandalı kölelerin kaderine çeker. 22 Mayıs'ta kapudan paşayı ziyaret ettiğinde de aynı konuyu yeniden dile getirip, ona da Hollanda hükümetinin gönderdiği mektupları ve hediyeleri sunar. 25 Mayıs günü Haga padişaha yazılan mektupları sadrazama verir. Sadrazam bu arada padişaha verilecek hediyelerin listesini de görmek isteyince, Haga aynı gün listeyi sadrazama gönderir. 26 Mayıs günü Halil Paşa Haga'yı yanına çağırıp, Haga'ya sadrazamın divan-i hümayunun toplantısı esnasında kendisine padişah için getirilen hediyelerin sayısının ve değerinin yetersiz olduğunu ve daha fazla kadife ve saten giysilerin satın alınması gerektiğini söylediğini bildirir. Haga, hemen hediyelerin çok müstesna ve nadide olduğu için listede yazılanların hediyelerin gerçek değerini yansıtmadığını, ancak "Hollanda hükümetinin şerefi ve itibarı" için birkaç giysi daha ekleyeceğini söyler. Haga daha önce bu tür önerileri iki defa geri çevirdiği halde bu üçüncü

²⁸ Heeringa, *Bronnen*, 283-284.

²⁹ Heeringa, *Bronnen*, 287.

defa hemen tavrını değiştirir, zira Hollanda elçisi sonunda Osmanlı diplomasi oyununun nasıl oynanması gerektiğini artık öğrenmiştir.³⁰

28 Mayıs 1612 tarihinde sadrazam, padişahın huzuruna çıkmayı görmek üzere pişkeşçi başı ve teşrifatçı başını Haga'ya gönderir. Haga Üşküdar'daki sarayda padişahın huzuruna çıkacaktır. Huzura çıkışta hediyelerin sunulmasını organize etme pişkeşçi başının görevi idi, teşrifatçı başı da hediyelerin dökümünü yapardı.³¹ 29 Mayıs 1613 tarihinde Haga ikinci defa olmak üzere Sultan I. Ahmed tarafından huzura kabul edilir. Haga ve diğer Hollandalılar öncelikle pişkeşçi başı tarafından karşılanır. Pişkeşçi başı getirilen hediyeleri halılar üzerine serer. Herkes huzura çıkmaya hazır olduğunda, Haga kapıcıların beklediği başka bir köşke teşrif ettirilir. Kapıcılar hediyeleri alır, sonra da teşrifatçı başı hediyelerin dökümünü yapar ve kapıcılar ellerinde hediyelerle uygun şekilde sıraya geçerler. Hediyeler sunulduktan sonra, padişahın huzurunda okunması için ayrı bir hediye listesi çıkarılır, böylece padişah Hollanda elçisinin kendisine hangi hediyeleri getirdiğini duyabilecektir. Bu hazırlıklardan sonra heyet, Üşküdar Sarayı'nda, bahçesinde selvi ağaçları bulunan mermer sütunlu açık bir köşkte padişahın huzuruna çıkarılır. Elçi Haga, iki tercüman ve dört diğer Hollandalı yetkiliden oluşan Hollanda heyeti, yüksek bir plato üzerinde "her yanı çeşitli kıymetli taş ve incilerle süslü büyük bir koltukta" oturan padişahın huzuruna getirilir. Haga Sultan I. Ahmed'in elini öptükten sonra İtalyanca kısa bir konuşma yapar ve bu konuşma yanındaki tercümanlar tarafından Türkçeye çevrilir. Alışılageldiği üzere padişah kendisi bir cevap vermeden, sadrazamına dönüp söylenenlere karşı rızasını gösterircesine başını eğer. Haga elçilik raporunda hiç bir şey yazamamış olsa da, getirilen hediyelerin bu huzura çıkış esnasında "verilmiş" olması, başka bir deyişle kapıcılar tarafından gösterilmiş olması gerekir. Daha önceden teşrifatçı başı tarafından hazırlanan liste de muhtemelen okunmuş olmalı. Heyetin şahsen padişah tarafından kısa bir süre için kabul edilmesinden sonra, Haga ve yanındakiler hemen dışarıya çıkarılır ve huzura çıkış böylece sona ermiş olur.³²

Huzura çıkıştan sonraki günlerde Haga baş defterdarı (30 Nisan 1613) ve şeyhülişlamı (31 Nisan 1613) ziyaret ederek, şükran mektupları ve hediyeler sunar. şeyhülişlam hediyelerden memnun kalmadığını açıkça belli etmiş ve daha fazla şeyler beklediğini duyurur. Bunun üzerine eli ayağı dolaşan Haga, özür dileyerek şeyhülişlama ileride kendisine yaraşır hediyeler sunmayı ümit ettiğini, zira şeyhülişlamın Hollanda için büyük anlam taşıdığını

30 Heeringa, *Bronnen*, 297-298.

31 Heeringa, *Bronnen*, 298.

32 Heeringa, *Bronnen*, 298-300; De Groot, *Ottoman Empire*, 136-137.

bildirir. 7 Haziran günü Haga, aynı zamanda küçük hediyeler sunduğu diğer defterdarlardan birini ziyaret eder.³³

Yeni Hüsranlar

Sürekli olarak çeşitli Osmanlı devlet adamlarıyla yaptığı görüşmelere rağmen Haga, Osmanlı İmparatorluğu'nda hapis olan Hollandalı kölelerin kaderi konusunda pek mesafe kat edememişti. 17 Temmuz 1613 tarihinde sadrazam, kapıcı başı aracılığıyla Haga'ya, o güne kadar Hollanda dostluğundan pek yararlanamadığını o yüzden de Hollandalı kölelerin maddi karşılık olmadan azat edilmesini gerek görmediğini bildirir. Ancak kendisine 2.000 düka altını hediye edildiğinde sadrazam, padişaha Osmanlı İmparatorluğu'nda hapis olan Hollandalı kölelerin azat edilmesi için dilekçe verebileceğini dile getirir. Haga kendi gözünde nezaketten ve edepten uzak olan bu tavra afallar ve daha önceleri de olduğu gibi tekrar Halil Paşa'ya şikayette bulunmaya gider. Halil Paşa ise Haga'ya Nasuh Paşa'nın dostluğunu 1.000 gümüş sikke (*daalder*) veya düka altını ile satın almayı önerir. 23 Temmuz günü Haga'nın her şeyi sürekli hediyelerle halletme konusundaki hüsranı yeni bir doruk noktasına ulaşır. Elçilik raporunda yeni atanan nişancı konusuna değinerek şöyle yazar: “devlet adamlarının sürekli değişmesi bir elçi için büyük masraflara mal oluyor, zira her atamada yeni gelenlerin dostluğunu hediyelerle satın almak gerekiyor”. Bu yazıya karşın Haga 13 Ağustos günü yeni nişancıyı tebrik ziyaretine gider ve ona yaraşır bir hediye sunar.³⁴

Diplomasi Gereği Hediye Verme

Şahsen karşı da olsa Hollanda elçisi, hediye verme sisteminin kendisi için de geçerli olduğunu artık kavramıştı, zira bu sisteme uymamak en azından kendi konumunu sarsacaktı. Siyasi, dini ve ticari nedenlerden dolayı Hollanda'nın Osmanlı İmparatorluğu ile dostane ilişkilere kurmasına açıkça karşı olan özellikle Fransız ve Venedik elçileri ile Habsburg temsilcisinin, Hollandalı elçinin konumunu sarsmak için hiç bir masraftan kaçınmayarak Osmanlı yetkililerine hediye vermesi, Haga'ya hediye sisteminin nasıl işlediğini ve önemini bir kez daha göstermişti. Hediye verme sadece Osmanlılar tarafından Avrupa devletlerine “yüklenen” bir Osmanlı geleneği olmanın dışında, İstanbul'daki Avrupalı elçiler için birbirlerinin işine taş koyup, kendi çıkarlarını en iyi şekilde korumak için de etkin bir yöntem olarak kullanılıyordu. Haga özellikle kendi gözünde Osmanlı devlet adamlarının kınanacak davranışından şikayet eder, ne var ki Avrupalıların bu sistemi kendi amaçlarına akıllıca alet

33 Heeringa, *Bronnen*, 300; Heeringa, *Gezant*, 45; De Groot, *Ottoman Empire*, 134.

34 Heeringa, *Bronnen*, 302-303.

ettiklerini bildirmeyi unuttur. Üstelik hediye verme Avrupa siyaset sisteminde de önemli bir rol oynamaktaydı. Avrupa'da da dostluk para ve hediye ile satın alınıyordu. Başka bir deyişle hediye verme hiç de istisnai bir davranış değildi, ama özellikle Osmanlıların padişaha verilen hediyelere gösterdikleri ideolojik değer ve bunun diplomatik sistemdeki büyük önemi, Avrupa'dakinden farklıydı. Osmanlı'nın gözünde hediye verme özellikle padişaha olan "bağımlılığı" dile getiriyordu. Hediyeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer devletlerden daha üstün olduğunu vurgulayan bir nevi haraç olarak görülüyordu³⁵ Alt düzeylerde de, yani Osmanlı yetkilileri düzeyinde de, hediye verme o şahsa gösterilen bağımlılığı ve saygınlığı ifade ediyordu.

Müzakerelerin çeşitli aşamaları, hediye verme geleneğiyle birleştirildiğinde hemen aradaki ilişki görülüyor. Bu da hediye verme geleneğinin, (en azından kısmen) oturmuş bir sistem olduğunu ve sadece bireylerin kendi ceplerini doldurma amacını gütmeyeceğini gösteriyor. Haga'nın geldiği andan Sultan I. Ahmed'in huzuruna çıkışına kadar süren dönem, hazırlık dönemi idi. Bu ilk dönemde hediyeler, daha çok Hollanda-Türk dostluk projesini önemli devlet adamlarının, özellikle de divan-i hümayun üyelerinin ilgisine sunmak için bir araç görevini yerine getiriyordu. Kaymakam burada kilit rol oynuyordu, zira sadrazamın yokluğunda padişahın huzuruna çıkmaya izin verilip verilmeyeceğinde son söz sahibiydi. Huzura çıkış esnasında padişaha hediye verme, bu ilk dönemin son aşaması ve ikinci dönemin de başlangıcını oluşturuyordu. İkinci dönemde ahitname hakkındaki somut ve içeriksel müzakereler yoğunluk kazanıyordu. Bu dönemde de hediyeler önemli rol oynuyordu. Pahada büyük hediyeler ve ödüllerin, ahitnamenin verilmesinden sonra sunulacağı vaat edilirken, küçük hediyeler de müzakereler için yol yapma görevini yerine getiriyordu. Dostluk projesi kağıda döküldükten böylece de ikinci dönem sonra erdikten sonra, ilgi bu pahada büyük hediyelere kayardı. Üçüncü aşamada ise önemli paket hediyeler aracılığıyla, artık kağıt üzerinde de tasdikleşmiş olan dostane ilişkilerin pekiştirilmesi gerekiyordu. Bu pekiştirme işi de, (Osmanlılar için büyük sembolik bir değeri olmak üzere) devlet düzeyinde resmen ikinci defa huzura çıkışta padişaha sunulan hediyelerle yapılıyordu. Ancak alt (daha pragmatik) düzeylerde de - yani önemli yetkililer düzeyinde - bu aşama büyük hediyeler verilirdi. Bu dönemde ikinci huzura çıkış için karar verme yetkisi olan sadrazam Nasuh Paşa'ya kilit rol düşüyordu. Burada işi zorlaştıran unsur, sadrazamın fiili müzakereler esnasında İstanbul'da olmayıştı. Sadrazama sunulacak hediyeler şimdi daha çok müzakere sonuçlarının sonradan onaylanması açısından önem taşıyordu. Sistemin işleyişi, hem Osmanlı erkanı hem de

35 Dilger, *Hofzeremoniell*, 101-104.

padişah açısından hediye verme ile huzura çıkma arasında ilişki olduğunu açıkça ortaya koyuyordu. Haga henüz kalıcı elçi statüsüne sahip olmasa da, ikinci defa padişahın huzuruna çıkarak dostane ilişkileri pekiştirir. Haga 1614 yılına kadar geçici elçi statüsüyle İstanbul'da kalır.³⁶

Burada diplomasi gereği hediye verme sisteminin yanında, kısmen de olsa bu durumdan yararlanma konumunda olan hem sadrazam hem de diğer yetkililerin kendi ceplerini doldurma amacı da rol oynamış olabilir. Haga'nın kendi elçilik raporunda ayrıca Osmanlı hediye sistemini çeşitli nedenlerden dolayı farklı şekilde uyguladıkları da vurgulanıyor. Rapora göre niyeti pek vurgunculuk olmayanların başında Halil Paşa geliyor, zira kendisine hediye verilse de, Haga'yı zor durumdan kurtarmak için kendi kesesinin ağzını açmaktan da kaçınmamıştı. Bu da bu girişimin başarılı olmasının, Halil Paşa için daha ziyade siyasi açıdan büyük önem taşıdığını gösteriyor. Başarısızlık kendisi için muhtemelen özellikle siyasi açıdan olumsuz sonuçlar doğuracaktı. Para ve hediyeler Halil Paşa için önemli rol oynamamışa benziyor. Sadrazam Nasuh Paşa için ise daha çok makamının otoritesi büyük bir rol oynamış gibi. Sadrazam müzakereler sırasında İstanbul'da olmadığı için, müzakerelerde hiçbir rol oynamamıştı. 1612 yılında İran cephesinden İstanbul'a döndükten sonra Hollanda meselesiyle yoğun bir şekilde ilgilendi. Tavrı, -örneğin içeriğini kontrol etmek için ahitname metninin aslını görmek istiyordu - ve bazen açıkça olmak üzere tekrar tekrar hediye ve para istemesi daha çok siyasi rekabetten kaynaklanmışa benziyor. Nasuh Paşa sadrazam olarak siyasi otoritesini çökertecek bir davranışta bulunacak bir şahıs değildi. Kendisi yokken alt düzeydeki devlet yetkilileri az veya çok miktarda fırsattan yararlandıkları için, Nasuh Paşa İstanbul'dan uzun bir süre ayrı kaldıktan sonra bu alt düzey devlet yetkilileri üzerindeki otoritesini ve onlardan üstünlüğünü, ancak müzakerelerin sonucunu yani ahitnameyi şahsen kontrol ederek, onaylayarak ve sadrazamlık konumundan dolayı hakkına düşen hediyeleri talep ederek, ortaya koyabilirdi. Vezir-i azam olarak emrindeki adamlara verilenlerden daha az bir hediye ile tabii ki yetinemezdi. Tekrar tekrar daha fazla para ve hediye istemesi en azından kısmen siyasi rekabetten kaynaklanıyordu. Halil Paşa bu durumu iyi anlamışa benziyor ki Haga her seferinde yanına gelip sadrazamın talepleri hakkında şikayet ettikçe, Halil Paşa ona kısmen de olsa bu talepleri yerine getirmesini öneriyordu. Yani Nasuh Paşa'nın talepleri Halil Paşa'nın gözünden en azından kısmen meşru olmalıydı. Ancak projenin sonucu hakkındaki endişesi de Halil Paşa'nın, sadrazamdan gelen talepleri hoş görmesinde bir rol oynamış olabilir.

36 De Groot, *Ottoman Empire*, 137.

Müstesna Bir Dosta Müstesna Bir Hediye

Resmi ilişkilerin kurulmasında şüphesiz en önemli rolü oynayan Halil Paşa için Hollanda devleti çok müstesna bir hediye vermeyi planlıyordu. Halil Paşa'ya 1613 yılında gerekli hediyeler verilmişti, ancak 5 Haziran 1614 tarihinde Haga'nın isteği üzerine Lahey'deki Hollanda parlamentosu Halil Paşa için ek hediyeler almaya karar verir. Hediyeler, iki göz alıcı papağan ile Verhaer tarafından hazırlanan ve Haga tarafından gönderilen, aynı zamanda belli ölçü (eni ve boyu) ve motifleri içeren talimatlara göre yapılacak olan altı duvar halısından oluşacaktı.³⁷ Talimatlar 14 Haziran 1614 tarihinde görüşülür³⁸ ve 26 Haziran 1614 tarihinde Delft halıcısı François Spiering Lahey'ye çağrılarak halıyı dokuma görevi kendisine verilir.³⁹

François Aertsz Spiering, Anvers kökenli olup, 1591 yılında işçileriyle Kuzey Hollanda şehri Delft'e taşınır ve orada halıcılığa devam eder. Spiering taşınır taşınmaz Lahey'deki hükümet ve diğer Hollanda otoritelerden prestijli işler almaya başlar. Daha sonraki yıllarda Spiering Kuzey Hollanda'daki en meşhur halıcı niteliğini kazanıp, Hollanda tarafından dost ülkelere hediye edilen halıların yapıcısı olarak kendini gösterir. Bu prestijli işler, üzerine genelde tarihi (meydan ve deniz savaşları), mitolojik veya İncil'den alınma hikayelerin işlendiği birden fazla halıların dokunmasını içeriyordu. Ayrıca av sahneleri ve manzaraları içeren duvar halılar da çıkarılıyordu.⁴⁰

Verhaer'in talimatlarına göre üzerinde "Türk çiçekleri ve yaprak motifleri" (ağaç ve çalılıklar) işlenmiş toplam 84 el⁴¹ kare (yaklaşık 40 metre kare)⁴² halı dokunacaktı. Sadece çiçek ve yaprak motifleri işlenmesi ve insan ve hayvan resimlerinin istenmemesi, verilen yönergeleri ilginç kılıyordu. Bu da Halil Paşa ile İstanbul'da görüşüldüğüne, kendisinin de şahsi arzularını bildirdiğine işaret ediyor. Öte yandan, halıcılıkta çiçek ve yaprak motifleri zaten sık kullanıldığından Spiering için bu tercih bir zorluk teşkil etmemiş olmalı. Hatta sadece bitki motiflerinden oluşan halılar çıkarılıyordu. Spiering'e 600 florin avans verilir. Halının üstün kalite olması gerekiyordu ve en geç 12 veya 15 ay içinde bitmesi isteniyordu.⁴³ 10 Eylül 1616 tarihinde - yani başlangıçta şart koşulan o 15 aylık süre çoktan aşılmıştı - François Spiering toplam yaklaşık

37 Heeringa, *Bronnen*, 322.

38 G. T. van Ysselsteijn, *Geschiedenis der tapijtweverijen in de noordelijke Nederlanden. Bijdrage tot de geschiedenis der kunstnijverheid*, 2 c., Leiden, 1936, II, 120.

39 Heeringa, *Bronnen*, 323; Van Ysselsteijn, *Tapijtweverijen*, I, 81, II, 121.

40 Van Ysselsteijn, *Tapijtweverijen*, I, 67-81.

41 Bir el yaklaşık 69 santimetre.

42 Heeringa, *Bronnen*, 323; Van Ysselsteijn, *Tapijtweverijen*, I, 81, II, 120-122.

43 Heeringa, *Bronnen*, 323; Van Ysselsteijn, *Tapijtweverijen*, I, 81, II, 121-122.

89 el kare duvar halısını teslim eder. Spierings el kare başına 30 florin fiyat biçer. 1614 yılı Haziranında kendisine verilen 600 florin avansın yanında Spierings 1800 florin daha ister. Kendisinin istediği miktardan (yaklaşık 2600 florin) biraz düşük olsa da, toplam 2400 alır.⁴⁴ Geç teslim etmesi bu fiyat indiriminde rol oynamış olmalı. Halil Paşa için yaptırılan halıların yüksek fiyatı (o zamanlarda yaptırılan halıların fiyatına kıyasla) halıların üstün kalite olduğuna işaret ediyor.⁴⁵

17 Kasım 1616 tarihinde Pieter Stalpaert adlı bir şahıs halılarla, İstanbul'a hareket etmek için hazır bekleyen geminin bulunduğu Amsterdam'a gönderilir. Gemiciye halıları Haga'nın evine teslim etmesi buyrulur.⁴⁶ 17 Ocak 1617 tarihinde Lahey'deki hükümet Halil Paşa'ya bir mektup daha yazarak, Hollanda'nın hediyesini memnuniyetle kabul etmesini rica eder ve Hollanda'ya destek vermeye devam etmesini umduklarını bildirir.⁴⁷ Mektubu ve hediyeleri taşıyan gemi hemen sonra hareket etmiş olmalı ki 1616'dan beri sadrazam olan Halil Paşa'nın hediyeleri 5 Mayıs 1617'de İstanbul'a varır.⁴⁸ 27 Mayıs 1617 tarihli mektubunda Haga halıları sadrazam Halil Paşa'ya sunduğunu bildirir. Haga'ya göre "Halil Paşa ve adamları hediyelerden son derece memnun kalmış ve İstanbul'da eşi ve benzerini kimsenin asla görmediği bu halıların zarıflığı ve güzelliği onları fevkalade etkilemiştir".⁴⁹

Şöyle geriye bir bakarsak, 1617'de Hollanda hükümetinin Halil Paşa'ya sunduğu pahada yüklü halılar, 2012 yılında 400. yıldönümünü kutlayacağımız Hollanda ile Türkiye arasında kalıcı dostane ilişkilerin oluşmasında çok önemli rol oynayan bu şahsın itibarına yakışır ve uygun hediyelerdi. Haga Osmanlı hediye sistemi hakkında sürekli şikayet etse de, bugün 2008 yılında Hollanda-Türk dostluğu için ödenen bedelin çok düşük olduğu sonucuna varmaktan başka bir sonuç çıkaramayız: zira hakiki dostluğa paha biçilemez!

Ekleni

Birkaç yıl önce Topkapı Sarayı Müzesi tekstil ve giysi koleksiyonu bölümünün o zamanki uzmanı Hülya Tezcan bana, müze koleksiyonunda bulunan bir duvar halısından bir parçasının fotoğrafını göstermişti. Bu parçada bitki süslemeleri görünüyordu. O zaman Halil Paşa'ya verilen bu Hollanda hediyelerinden

44 Heeringa, *Bronnen*, 335; Van Ysselsteyn, *Tapijtweverijen*, I, 81, II, 133-134.

45 Van Ysselsteyn, *Tapijtweverijen*, I, 208. François Spiering'in üç duvar halısı 13 Aralık 2006'da Fransa'daki açık artırmada tahmin edilenden üç kez daha yüksek olmak üzere, yaklaşık 600.000 avro gibi rekor bir miktara satıldı.

46 Heeringa, *Bronnen*, 335; Van Ysselsteyn, *Tapijtweverijen*, I, 81, II, 135.

47 Van Ysselsteyn, *Tapijtweverijen*, II, 137.

48 De Groot, *Ottoman Empire*, 134.

49 Heeringa, *Bronnen*, 335, dipnot 1.

henüz haberdar değildim. Bu parçanın acaba 1617 yılında teslim edilen o eşsiz Hollanda duvar halılarına ait olup olmadığını belirlemek bence araştırmaya değer bir konudur.

Özet: Osmanlı-Hollanda arasında resmî ilişkiler, Hollanda'nın ilk Osmanlı elçisi Cornelis Haga'nın atanmasıyla başlar. İki devlet arasındaki ilişkiler İspanya düşmanlığı temelinde Kuzey Afrika ve Akdeniz'de korsanlık ve ticareti düzenleme yönünde gelişirken, Osmanlı diplomasi geleneği olarak devlet ricaline verilen hediyeler de bu ilişkinin gelişmesinde bir etken olmuştur. 1612-1617 yıllarında yapılan görüşmeler ve verilen hediyeler, siyasi ve iktisadi ilişkilerin gelişimi kadar, sosyal tarih ve kültür tarihi açısından da incelenebilir.

Anahtar sözcükler: Hollanda, Osmanlı Devleti, diplomasi, hediye, rüşvet.

Abstract: The nomination of Cornelis Haga to be the first Dutch ambassador to Ottoman Empire marked the beginning of the Ottoman-Dutch diplomatic relations. The relations mostly developed on the basis of hostility against Spain and of monitoring piracy and commerce in North Africa and the Mediterranean. Presenting gifts to Ottoman dignitaries as Ottoman diplomatic tradition also contributed to the development of relations. Gifts presented and negotiations arranged in 1612-1617 could provide insight both on the development of political and economic relations and on social and cultural history.

Key words: Netherlands, Ottoman Empire, diplomacy, gift, bribe.